проф. д-р СНЕЖАНА НАЧЕВА

СТАНОВИЩЕ

за представената от ВИКТОР СИМЕОНОВ СИМЕОНОВ, докторант в Института за държавата и правото при БАН, дисертация на тема: "ПРАВОМОЩИЕТО НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД ЗА ДАВАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ТЪЛКУВАНИЯ НА КОНСТИТУЦИЯТА – СПЕЦИФИКИ, ПРИЛАГАНЕ", за присъждане на образователна и научна степен "доктор" по научната област: 3. Социални, стопански и правни науки; Шифър: 3.6 ПРАВО; Конституционно право на Република България

Уважаеми членове на Научното жури,

В изпълнение на възложената ми въз основа на Заповед № РД-09-107 на Директора на ИДП при БАН с Решение на Научното жури от 05.11.2015 г. задача , предлагам на вниманието ви следното писмено становище:

1. Безспорно нова за българската конституционноправна наука като елемент от големия обект на нейните научни изследвания – съвременния български конституционализъм, темата на дисертацията, възникнала със своя теоретичен, правно нормативен и правоприложен аспект с влизане в сила на Конституцията от 1991г., многократно е привличала вниманието на правната доктрина. Съществуват десетки фрагментарни изследвания, понякога и с дълбочинно навлизане в някои от спецификите на правомощието на Конституционния съд по чл 149, ал.1, т.1 от Конституцията.

Но при липсата на цялостен и всеобхватен самостоятелен анализ на това правомощие като правна уредба и като практика по приложението му, както и осмисляне на същността му и от тази позиция извеждане на самостоятелния специфичен приноса на Конституционния съд чрез него за съвременния български конституционализъм, този дисертационен труд попълва една съществена празнота. Той е първото цялостно изследване на тази тема, довело до осмисляне и формиране на цялостно разбиране за същността на това правомощие със свой самостоятелен и съществен принос за "изграждането на ясна и непротиворечива система на контитуционните разпоредби и на цялата правна система", каквото обощение е направел основателно и дисертантът.

Това придава на дисертационното изследване в неговата цялост качеството на научна новост и принос.

2. Добре формулирана като конкретизация на предмета и обхвата на научното изследване, темата е изключително благодатна с богатството от теоретични въпроси, провокирани от съображения за правна логика с оглед утвърдени постулати на юридическия инструментариум, както и от спецификата на проявленията им тук и правните им последици, видени през призмата на

практиката на Конституционния съд при даване на задължителни тълкувания на Конституцията. Това богатство е оценено и сполучливо уползотворено в разработката на дисертацията.

3.Самото дисертационно изследване се осъществява в достатъчно подходящо време за осмисляне на натрупаната вече 25 годишна практика, създала достатъчен като обем и съществен като съдържание емпиричен материал с практически значими последици, необходими за подобно научно изследване, като тази дисертация, аналитично обхванала 69 тълкувателни решения на Конституционния съд в периода от декември 1991 до август 2015 година.

4.Прави впечатление много доброто формулиране на задачите на научното изследване, чието решение методично се опосредява както от структурата на труда, така и от умението на дисертанта да влезе в темата от самото начало на изложението и да се задържи в нея до края на научното изследване във всичките 299 страници, добросъвестно, на места надхвърлящо изискването за яснота, представяне на научни дискусии, навлизане в дълбочина на изследването чрез поставяне и на допълнителни въпроси, търсене на мяра в представянето на анализа в правната доктрина както на относимата към темата нормативна уредба, така и на практиката на Конституционния съд.

5. Прецизните уточняване на работния понятиен апарат, особено по отношение на двойки понятия, често употребявани като взаимно заменяеми, като например: обект и предмет или норма и разпоредба, внасят яснота, като изключват двузначност в разбирането за всяко от тях и с това – еднозначност на вложения смисъл в изказа при всяко изразено от Симеонов становище или теза.

6. Направеният анализ на проблема за “празнини в Конституцията “ и правомощието на КС по чл.149, ал.1, т.1 чрез проследяване на научната дискусия и съответната конституционна юриспруденция, особено в частта относно мотивацията при отхвърляне на искането за задължително тълкуване и хипотезата “отказ от правосъдие”, неприложима тук поради липсата на обект за тълкуване в комулация с отсъствие на компетентност за попълване на празнини в Конституцията по този ред, както и на случаите на дописване на Конституцията чрез разширително или стеснително тълкуване е успешно намереното логично начало на изграждане на тезата за същността на тълкувателното правомощие.

7. Много добре са представени общите и различните характеристики на осъществяваното от КС тълкуване както при даването на задължителни тълкувания на Конституцията, така и при осъществяване на други негови правомощия по чл.149, ал.1 . , и е предложена систематизация на начините на тълкуване и тяхното приложение в осъществения от КС в различните случаи тълкувателен процес.

8. Впечатлена съм от оценяването на значимостта не само на мотивите за диспозитива на тълкувателните решения, но и на мотивите в особените мнения по някои от тях за развитието на разбирането за самото тълкувателно правомощие. За

мен този подход е показателен за качество на научен изследовател, изградено у дисертанта.

Бидейки мисловно-волеви процес, всяко тълкуване се осъществава индивидуално като мисъл, чийто резултат се оформя като съждение. Само силата на аргументацията приобщава сходни съждения към една общо формирана и изразена в разглеждания случай като диспизитив констатация относно смисловото съдържание на една или няколко конституционни разпоредби.

Подобно вглеждане като част от потребността за цялостно осмисляне на процеса на търсене на смисъла, е абсолютно потребно за научното изследване, което не спира пред вече установеното, дори когато то е скрепено с действие erga omnes.

9.Структуриран в две предметно свързани, но обособени и осъществени с различен методически подход, подчитен на различното им, макар и взаимосвързано предназначение глави, предхождани от кратък увод и обстойно заключение в три раздела, дисертационният труд е постигнал преследваната цялостност и непротиворечивост на изложението. Едновременно с това в търсене на мяра за присъствие на емпиричен елемент и в теоретичната първа глава, както и отвеждане на теоретични обобщения в емпиричната втора глава, на места се е получила повтаряемост, която не обогатява, още повече, че в първия раздел на заключението "1.Изводи" / стр.277-288/ систематизирано са възпроизведени изводите на всяко от двете глави. В търсенето на логическа последователност и пълнота на аргументацията голяма част от тълкувателните решения , аналитично представени в глава втора чрез обща характеристика, съдържат и повторени акценти върху конкретния им принос в осмисляне на отговорите на теоретичните въпроса на глава първа.Надявам се, че с тази констатация, която не влияе на общото ми становище за дисертационния труд, бих могла да бъда полезна на дисертата вече в качеството му на автор на монография със същото заглавие.

10.Чрез тази научна разработка дисертантът убеждава информирания по конституционната проблематика читател в уменията си да изгражда аргументирани тези, отстоявани със собствено формирано в прицеса на изследването становище, както и с изказани вече в доктрината мнения, възприети от него като хармонично вписващ се в неговото изследване научен резултат. По този начин, преследвайки цялостност на своето изложение , той постига и относителна цялост на представяне на достиженията на научната мисъл при фрагментарното изследване на относими към темата въпроси .

11. Достигната дълбочина на изследването в теоретичния му аспект, както и богатството на емпиричния материал са послужили като надеждна основа на формираните 11 предложения de lege ferenda, които заслужават вниманието на законодателя, включително и на конституционния. Те по особено убедителен начин правят видим практическия резултат на дисертацията , без това нито най-малко да умаловажава значимостта на теоретическите обобщения в нея.

12.В тази връзка дисертантът, с някои от тези предложения поставя сериозни и достойни за дискусия въпроси, провокирали желанието ми да предизвикам в рамките на тази защита допълнително анализиране на едно от тях, формулирано на стр.292 под №2.8. – допустимост на самосезиране,мотивирана още на стр144, макар и с уговорката за "изключителни случаи на необходимост от промяна на предишни задължителни тълкувания при определени условия."

Според мен , такава възможност би надхвърлила концептуалната рамка , в която КС трябва да остане като пазител на върховенството на Конституцията, който и чрез тълкувателното си правомощие не конкурира с нито един от титулярите на властите в механизма на осъществяването й и не участва в него, докато не бъде изрично сезиран от имащите това право. Силата на въздействие на неговите решения, особено при осъществяване на това правомощие, реализуемо, макар и по изключение и при определени условия чрез самосезиране, би го извела в позиция на конституционно недопустим активизъм.Намирам за незащитимо едно изпреварващо самосезиране, блокиращо сезиране от субекти по чл.150 или дори откриващо възможност за злоупотреба с право и то от орган, чиито решения са окончателни. Нововъзникнали обстоятелства с конституционна значимост могат да предизвикат сезиране и произнасяне на КС и да доведът до еволютивно тълкуване.

13.Като споделям оценката за научната новост и приносите на дисертационния труд, оставам с усещането за неуползотворен докрай резултат на самото научно изследване поради отсъствие на класификация на тълкувателните решения според критерий или критерии, изведени от специфични характеристики,групиращи определени решения, още в глава първа и повторени като щрих при представянето им в глава втора. Без да отричам качествата на направената там класификация, не мога да не отчета, че тя възпроизвежда конституционно детерминирана класификация с отчитане на хронологията на приемането им, представени във вид, силно повлиян от макета, приложен при двата сборника "Конституционен съд-юриспруденция 1991-1996" и "Конституционен съд- юриспруденция 1997-2006". Този подход има своето несъмнено значение и стои в основата на преподаването на тази проблематика , оформена като учебна дисциплина Конституционно право на Република България.

В дисертационния труд тази предложена в глава втора класификация много добре представя цялата юриспруденция на КС по темата и то в хронологическата й последователност и се вписва органично в предмета на темата и в оценката за научна новост на изследването като цяло. Но изведените при някои решения сродяващи специфики фактически ги групират и дисертантът има моралното право да огласи това групиране, основано на критерии, изведени от него в самото изследване, поне в последната т.4 на глава втора " Обобщение на практиката на КС по даване на задължителни тълкувания на Конституцията"/ стр.271-277/.Такива групи откривам в решенията , съдържащи "конституционен апел"; в съдържащи както задържително тълкуване , така и обявяване на противоконституционност; в

съдържащи конкретизация в резултат на разширително или стеснително тълкуване-все примери на сродяващи характеристики, изведени от дисертанта.

14.Част от тази мои разсъждения са провокирани от все по-категоричното ми становище , че и по този начин и в този формат бих могла да насърча дисертанта Симеонов , в качеството му на автор на монография , да направи още една крачка за уползотворяването в пълнота на резултата на вече приключилото свое научно изследване. Дисертационният труд притежава висока степен на готовност за отпечатване, което мотивира и предложението ми той да бъде публикуван като самостоятелна монография.Очаквам в нея да намеря и анализ на Решение №7/2015 по к.д.№3/2015 /ДВ бр.74 от 2015г./, издадено след представянето на дисертационния труд. То задава достатъчно интересни въпроси, относими към темата, както с диспизитива и мотивите си, така и с особените мнения по него.

15. Специално бих желала да отбележа много добрата теоретична подготвеност на Симеонов и мисловната му нагласа към дълбочина на изследването за постигнатия научен резултат, както и изрично направената забележка за подкрепата и съдействието на научния ръководител в приложената декларация за оригиналност /стр.300/.

Уважаеми членове на Научното жури,

Мотивирана от гореизложените констатации, професионално удовлетворена от впечатлението, което формира у мен запознаването с този дисертационен труд и публикациите на части от него, преценявам че той отговаря във висока степен преди всичко на законовите изисквания за придобиване на образователната и научна степен “доктор”, както и на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Българската академия на науките и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжнасти в Института за държавата и правото.

По съвест и с дълбока убеденост, изразена в това становище ,

п р е д л а г а м:

За високи научно-изследователски резултати в дисертацията на тема:”Правомощието на Конституционния съд за даване на задържителни тълкувания на Конституцията – специфики, прилагане”-Научна област:3.Социални, стопански и правни науки.Шифър: 3.6 Право.Конституционноправо на Република България, Научното жури да присъди на Виктор Симеонов Симеонов образователната и научната степен “доктор”

20 януари 2016г.

С уважение:

Проф.д-р Снежана Начева